

Sociale fraude en sociaal kapitaal.

Johan Albrecht
Senior fellow

Tussen 2004 en 2007 steeg het aantal onterecht uitbetaalde sociale uitkeringen in België met 86%. Dit alarmerende cijfer wijst niet zozeer op een forse toename van de sociale fraude maar vooral op het bestaan van een efficiënt bestrijdingsbeleid. Fraudebestrijding versterkt het sociaal kapitaal en heeft dus meer dan alleen financiële voordelen.

Met de complexiteit van de sociale zekerheid stijgt ook het risico op fraude en administratieve vergissingen. Eind juli bleek uit cijfers van Kamerlid Guido De Padt (Open Vld) dat in 2004 de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling (RVA) 34 541 onterechte werkloosheidsuitkeringen en tijdskredieten had uitbetaald.

In 2007 telde de RVA 60 991 onterechte werkloosheidsuitkeringen en tijdskredieten. Dit betekent dat vorig jaar ongeveer 5% van het totaal aantal RVA-uitkeringen – 1 190 978 in totaliteit – verkregen werd als gevolg van fraude en vergissingen. In 2004 lag het relatieve gewicht van deze sociale fraude met 3% aanzienlijk lager. Deze toename is verrassend omdat de ook in de fraudebestrijding wellicht eerst de laaghangende vruchten worden geplukt. Uitkeringen op basis van fraude en vergissingen verdwijnen immers uit de gecontroleerde uitkeringscijfers zodat het na verloop van tijd minder makkelijk wordt om 'nieuwe' onterechte uitkeringen op te sporen. Tussen 2004 en 2007 steeg eveneens het aantal onterechte gehandicapte uitkeringen van 5 617 naar 13 892. Ook fraude met dienstencheques blijft frequent opduiken en in juni werden zelfs zwartwerkers betrapt bij de herstellingswerken aan het dak van het Koninklijk paleis.

Uit de cijfers van De Padt blijkt dat de sociale fraude in de categorieën werkloosheid, tijdskredieten en gehandicaptenuitkeringen in totaliteit met ongeveer 86% is gestegen.

Dit cijfer wijst niet zozeer op een forse toename van de fraude en vergissingen maar eerder op een toegenomen detectie. Het is best mogelijk dat de werkelijke fraude in dezelfde periode is afgenomen, bijvoorbeeld omdat de fraudeurs de pakkans als te hoog beginnen in te schatten. Het stijgend aantal gevallen van sociale fraude is vooral het resultaat van vele gerichte inspanningen bij diverse overheden.

Het geschetste beeld is trouwens allesbehalve compleet want over fraude en vergissingen in andere categorieën van het sociale beleid zijn geen recente cijfers beschikbaar. De fraude met werkloosheids- en gehandicaptenuitkeringen kostte de Belgische schatkist wel 362 miljoen Euro waarvan tot op heden ongeveer 150 miljoen Euro nog niet terugbetaald is.

Voor 2008 kunnen de cijfers ook hoog uitvallen want in het creatieve Brussel werden eerder dit jaar ongeveer 1 000 fictieve bedrijven ontdekt die valse documenten zoals C4's en loonfiches verkochten.

Door deze dienstverlening konden hun 20 000 klanten onterecht een sociale uitkering genieten. Ter vergelijking: de RVA betaalde in 2007 aan 121 927 inwoners uit Brussel een uitkering. De Brusselse fraudezaak met de nepbedrijven is dan ook allesbehalve een marginaal fenomeen.

Met een fraudecijfer van 5% voor werkloosheidsvergoedingen en tijdskredieten bevindt België zich momenteel al in het koppeloton van de niet-olympische discipline sociale fraude.

Uit een vergelijkende studie van het Britse National Audit Office (NOA) blijkt immers dat in de weinige OESO-landen met een beleid tegen sociale fraude, 2 tot 5% van de sociale uitkeringen het resultaat is van fraude of vergissingen. Het blijft een open vraag of deze percentages niet eerder de grenzen van de huidige inspanningen ter detectie van fraude

meten in plaats van de werkelijke fraude.

De OESO wil met het uitwisselen van ervaringen over fraudedetectie aantonen dat fraudebestrijding zeker en vast kan renderen. Tegelijkertijd worden landen aangemoedigd om hun methodologie transparant te maken zodat goede voorbeelden kunnen gevolgd worden. Als de Belgische sociale fraudecijfers blijven stijgen zoals tussen 2004 en 2007, kan ons land op termijn gaan fungeren als internationaal voorbeeld.

Door de enorme bedragen die jaarlijks aan sociale uitkeringen worden besteed, loopt de totale factuur van zelfs een relatief laag percentage van fraude en vergissingen snel op. Als gevolg van fraude en vergissingen betaalde Groot-Brittannië in de periode 2005 ongeveer 2.6 miljard £ ten onrechte aan uitkeringen. Dit komt neer op bijna 1% van de totale Britse overheidsuitgaven in 2005. In België vertegenwoordigen de sociale uitkeringen bijna 30% van het BBP.

**Het stijgend
aantal gevallen
van sociale
fraude is
vooral het
resultaat van
vele gerichte
inspanningen
bij diverse
overheden.**

Mocht hiervan 'maar' 2% gerecupereerd kunnen worden, dan levert dit de overheid onmiddellijke een marge op van 0.6% van het BBP of meer dan één procent van de totale overheidsuitgaven. Dit is natuurlijk geen garantie voor lagere belastingen of hogere uitkeringen want de Belgische regeringen zetten in het verleden extra inkomsten vooral om in nieuwe uitgaven.

Uit een detailstudie voor Groot-Brittannië blijkt trouwens dat niet zozeer de werkloosheidsvergoedingen maar vooral de sociale huisvesting en algemene inkomenssteun gevoelig zijn voor fraude en vergissingen. Ongeveer 5.3% van deze uitkeringen werd in 2005 onrechtmatig ontvangen. Ook pensioenuitkeringen bieden blijkbaar aanzienlijke fraudemogelijkheden; in Ierland bleek dat in 2004 maar liefst 7% van de pensioenuitkeringen onrechtmatig verkregen werd. Gelijkaardige resultaten zijn er voor Groot-Brittannië waar 4.9% van de ontvangers van het Pension Credit geen recht had op deze uitkering.

Sociale en fiscale fraude zetten ons maatschappijmodel onder druk. De Amerikaanse diplomaat en ervaren fraudebestrijder Chester Bowles schreef in 1971 dat maar 5% van de bevolking de bestaande wetgeving wil omzeilen uit puur eigenbelang. Eens echter het vermoeden van fraude bestaat, zal 75% van de bevolking deze wetgeving alleen aanvaarden en respecteren op voorwaarde dat de overheid zich maximaal

inspant om deze 5% overtreders te bestraffen. Een overheid die fraudeurs ongemoeid laat, zal in geen tijd geconfronteerd worden met een zeer grote maatschappelijk tolerantie tegenover allerlei vormen van fraude. In 1962 schreef Milton Friedman dat een gebrek aan respect voor enkele wetten onvermijdelijk evolueert naar een situatie zonder respect voor alle wetten. In België zijn er wellicht heel wat raakvlakken tussen sociale fraude en de zeer omvangrijke informele economie... Beide fenomenen werken zeer ontmoedigend voor wie het spel wel eerlijk wil spelen en deze afbrokkeling van het sociale kapitaal kan vooral gekeerd worden door het aanpakken van allerlei vormen van fraude. De overheid doet er dan ook goed aan om haar successen in de strijd tegen de sociale en fiscale fraude te benadrukken.

De strijd tegen fraude dient ook ondersteund worden door een vereenvoudiging van de bestaande wetgeving. De toenemende complexiteit van de sociale en fiscale systemen ligt aan de basis van problemen zoals fraude en vergissingen. Bowles - ook bekend van 'government is too big and too important to be left to the politicians' - pleitte stevast voor zo eenvoudig mogelijke regulering om de risico's op fouten en fraude te minimaliseren. Eenvoud siert ook in de regelgeving en is essentieel voor een kostenefficiënte bestrijding van alle vormen van fraude.

Johan Albrecht

Senior Fellow

Verscheen als opiniestuk
in De tijd op 12 augustus
2008

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
"Think-tank" et "do-tank" indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org